

ger, stilistiske ligheder og fundomstændigheder, helst mere end ét og tilsyneladende gjort med al fornøden forsigtighed. I alt når hun et materiale på 1097 mønter og 301 stempler. Men lige da arbejdet hermed var gjort færdigt og opstillet i tabeller, opdagede hun, at en gruppe mønter, hun tidligere selv har dateret til Knud den Stores tid, antageligt hører hjemme allerede i den her behandlede periode, hvilket ville indebære mindst yderligere 150 mønter og 26 stempler. Man mærker hendes ærgrelse, men forstår også, hvorfor hun har valgt at bringe dem som en slags appendix fremfor nærmest at skulle starte forfra igen!

Næste bind er planlagt til at skulle rumme de sydsandinaviske efterligninger af Æthelreds mønter og Sigtunaudmøntningens anden fase, og førend arbejdet hermed er tilendebragt, tilrårder forfatteren forsigtighed med konklusioner. Hun kan dog allerede nu pege på nogle interessante forhold og teorier. De ældste møntfremstillinger ligger så tæt på deres engelske forbilleder, at stemplerne »in all probability« er engelske (s. 17). Jeg ville nu have skrevet »perhaps« og have tilføjet den mulighed, at der kan være tale om engelske stempelskærere. I det følgende konstateres en udvikling fra ubehjælpsomt skårne og klodset prægede mønter fremimod en bedre standard. Sigtunamønterne er runde (738) eller firkantede (359), og forf. foreslår (s. 36), at de runde mønter var til almindelig brug, mens de firkantede – som var hurtigere at fremstille – var til brug for kongens hird her og nu.

Skattefundene (planche 31-34) viser klart, at mønterne hurtigt opnåede udbredelse ikke kun i Skandinavien (navnlig Gotland), men også i områder syd og øst for Østersøen. Der er tre store stempelskæringsserier: Én – den ældste – på 35 stempler og to andre

med henholdsvis 43 og 96 stempler. Heraf har den første serie åbenbart haft en relativ kort levetid og de to andre en relativ lang (s. 29f.). Alt dette burde kunne sige noget om den oprindelige møntproduktions omfang, i al fald i relative termer. Det må vi håbe, der kommer noget om i det bebudede tredje bind, der er planlagt som en syntese.

Til en anmeldelse i nærværende tidskrift har jeg ikke set det som min opgave at diskutere, endsize kontrollere de numismatiske detaljer, men vil nøjes med at konstatere, at der er føjet endnu en brik til vor viden om svensk møntvæsen i Vikingetiden og dermed Vikingetiden som så.

Erik Christiansen

Ryd klostres årbog. Oversat og kommenteret af Rikke Agnete Olsen. Illustration af Jørgen Kragelund. (Wormianum, 1989). 91 s., 144 kr., for Skalkabonnter 124 kr.

Wormianum udgav for nogle år siden den spændende og velskrevne Sjællandske Krønike, også ved Rikke Olsen. De øvrige danske årbøger er i det store og hele magre. Et par citater fra Rydårbogen vil illustrere dette: »1233. Esbern Snerling døde. Biskop Niels af Ribe, der var kansler døde salig ihukommelse. 1234. De små brødre fik hus i Slesvig. Lund og Roskilde blev ødelagt af brand.« De nødvendige realkommentarer er som i forlagets andre krønikeudgivelser praktisk og elegant anbragt i marginen. Vi får at vide, at de små brødre er franciscanerne, men ikke, hvem Esbern Snerling var. Som de citerede notitser ser det meste af årbogen ud for 1100 og 1200-årene; den slutter i 1288. De enkelte oplysninger er således ikke for spændende, men sammenlagt giver de selvfølgelig et indtryk af, hvad

der interesserede i cistercienserklostret Ryd ved Flensborg fjord, kongelige og kirkelige (især cistercienser) nyheder, dog ikke altid helt rigtige, fordi årbogen har skrevet af efter andre årbøger og undertiden galt, som når bisp Oluf af Ribe i 1214 bliver til bisp Niels. Rikke Olsen bidrager til forvirringen ved at skrive galt under 1233 – det kan såvel middelalderlige som moderne historikere – for den her afdøde biskop og kansler var Niels af Slesvig.

Det interessante ved Rydårbogen er dens antityske tendens. Årbogens overordnede formål er nok, som Rikke Olsen skriver, at understrege Danmarks og danernes lange, sammenhængende historie. Kongerne nummereres fra Dan til Erik Menved, nr. 113, og der gøres omhyggeligt rede for, hvordan de efterfølger hinanden. Med kong Godfred, nr. 69, blev hele Tyskland for syvende gang gjort skatskyldigt. Men med svig kan tyskerne vinde, således som forfatteren selv siger det ved tilfængtagelsen af Valdemar Sejr i 1223. For tiden efter 1241 har årbogen selvstændige konkrete oplysninger og vurderinger. Berømt er den af historikerne så ofte citerede vurdering af betydningen

af Valdemar Sejrs død: »Med hans død faldt i sandhed kronen af de danskes hoved.«

Der er tale om en god og mundret oversættelse, så kan man altid diskutere, hvilke ord man ville have brugt for mere specielle forhold. Jeg ville f.eks. ikke have brugt ordet pest under 1230, da ordet i dag går specifikt på den sygdom, som først viste sig i Danmark i 1350. Rikke Olsen har udstyret bogen med et kapitel, hvori hun karakteriserer Rydårbogen, og med en udmærket indledning om klosterliv, specielt i cistercienserklostrene. De mest nødvendige oplysninger om håndskrifter og af-fattelsestidspunkt gives i forordet.

I afsnittet om klosterlivet refereres over hele to sider et skrift affattet på samme tid som årbogen, altså ca. 1289, vedrørende Rydklostrets grundlæggelse. Det fylder 4-5 sider i Gertz's *Scriptores Minores* og er mig bekendt aldrig oversat. Det er en skam, at man ikke har benyttet lejligheden her.

Alt i alt en god og velkommen publikation i Wormianums kendte nydelige form med smukke illustrationer, stam-tavler og register.

Erik Ulsig

NYERE TID

Thomas Riis: *Should Auld Acquaintance Be Forgot ... Scottish-Danish Relations c. 1450-1707*. Vol. I-II. (Odense University Press, 1988). 296 + 393 s., ill.

Det her foreliggende værk er et pionérarbejde i den forstand, at det for første gang forsøger at tilvejebringe et samlet overblik over de politiske, økonomiske og kulturelle forbindelser mellem Danmark og Skotland fra midten af 1400-tallet, da Christian Is datter Margrethe

ægtede James III, og indtil 1707, da Skotland blev en del af Det forenede Kongerige.

Fremstillingen er baseret på et omfangsrigt kildemateriale af såvel dansk som skotsk proveniens – sidstnævnte indsamlet under forfatterens langvarige studieophold i Skotland. Når bortses fra Harald Ilsøes undersøgelser af de kulturelle forbindelser i slutningen af 1500-årene og Allan Tønnesens lille bog fra 1985 om Helsingørs udenlandske indbyggere ca. 1550-1600, har forf.